

Kandidatuppsats

Sjuksköterskeprogrammet 180 hp

Att drabbas av psoriasis

-En litteraturstudie om hur vardagliga livet påverkas

Omvårdnad 15 hp

Halmstad 2023-11-02

Olivia Rundblad & Jennie Strid Thörnblom

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Titel Att drabbas av psoriasis –En litteraturstudie om hur vardagliga livet påverkas

Författare Olivia Rundblad & Jennie Strid Thörnblom

Akademi Akademin för hälsa och välfärd

Handledare Annelie Lindholm, Universitetslektor i omvårdnad, Fil. Dr.

Examinator Marjut Blomqvist, Universitetslektor i omvårdnad, Fil. Dr.

Tid Hösttermin 2023

Sidor 24

Nyckelord Psoriasis; Påverkan; Vardagliga Livet; Vuxna

Sammanfattning

Bakgrund: Psoriasis är en autoimmun, inflammatorisk och kronisk hudsjukdom där hudbarriären är nedsatt med strukturella och funktionella avvikelser i hornlagret. Målet för behandlingen idag är att minska utbredning och symtom så att drabbade personer i så liten utsträckning som möjligt påverkas i deras vardagliga liv. **Syfte:** Syftet var att beskriva hur vuxna personer som drabbats av psoriasis påverkas av sin sjukdom i sitt vardagliga liv. **Metod:** Studiens design var en allmän litteraturstudie som utgick från 11 vetenskapliga artiklar. Artiklarna analyserades för att identifiera relevant information som vidare färggrupperades och data kategoriserades. **Resultat:** Tre kategorier identifierades; fysisk påverkan av psoriasis, psykisk påverkan av psoriasis och social påverkan av psoriasis. **Konklusion/implikation:** Det vardagliga livet för personer med psoriasis påverkades i stor omfattning då symtom innebar fysiska, psykiska och sociala begränsningar. Det föreligger ett stort behov av personcentrerad vård hos personer med psoriasis. Sjuksköterskor ska värna om patienter och tillämpa god omvårdnad. Att utveckla den personcentrerade vården är av vikt för att hälso- och sjukvården ska kunna möta omvårdnadsbehovet hos personer med psoriasis.

Title To be affected of psoriasis –A literature studie how everyday life is touched

Author Olivia Rundblad & Jennie Strid Thörnblom

School School of Health and Welfare

Supervisor Annelie Lindholm, Senior Lecturer in Nursing, PhD

Examiner Marjut Blomqvist, Senior Lecturer in Nursing, PhD

Period Autumn 2023

Pages 24

Keywords Adults; Everyday lives; Impact; Psoriasis

Abstract

Background: Psoriasis is an autoimmune, inflammatory and chronic skin disease with impaired skin barrier due to structural and functional deviations on the stratum corneum. The goal for treatment is to decrease the spread of the disease and symptoms so that people to a smaller extent get affected in their everyday lives. **The Aim:** The aim of this study was to describe how people suffering from psoriasis are affected by the disease in their everyday lives. **Method:** A general literature study design was used. 11 articles were analyzed to identify relevant information which later was color grouped and data was categorized. **Results:** Three categories were found; physical impact of psoriasis, psychological impact of psoriasis and social impact of psoriasis. **Conclusion/Implications:** Everyday life for people suffering from psoriasis was affected to a great extent when symptoms meant both physical, psychological and social limitations. There is a great need for person centered care for people with psoriasis. Nurses shall protect patients and apply person centered care. Developing person centered care is of importance for healthcare to be able to meet the needs of people with psoriasis.

Innehållsförteckning

Inledning	6
Bakgrund.....	7
Psoriasis.....	7
Behandling av psoriasis	8
Sjuksköterskans omvårdnad vid psoriasis.....	9
Omvårdnadsteoretisk referensram.....	9
Problemformulering	10
Syfte	11
Metod	11
Design.....	11
Datainsamling.....	11
Inklusions och exklusionskriterier.....	12
Artikelsökning PsycINFO	12
Artikelsökning CINAHL	13
Artikelsökning Scopus.....	13
Databearbetning.....	14
Forskningsetiska överväganden.....	14
Resultat.....	15
Fysisk påverkan av psoriasis	15
Psykisk påverkan av psoriasis	16
Social påverkan av psoriasis.....	17
Diskussion.....	18
Metoddiskussion.....	18
Resultatdiskussion	20
Fysisk påverkan av psoriasis.....	20
Psykisk påverkan av psoriasis.....	22
Social påverkan av psoriasis	23
Konklusion och Implikation.....	24
Referenser	I
Bilaga A	I
Tabell 1: Sökordsöversikt.....	I
Bilaga B.....	II

Tabell 2: Sökhistorik	II
Bilaga C.....	III
Tabell 3: Artikelöversikt.....	III

Inledning

Psoriasis är ett allvarligt och globalt hälsoproblem som år 2016 rapporterades ha en prevalens, med skillnader i världens länder, på mellan 0,9% och 11,4% vilket antyder att mer än 100 miljoner människor är drabbade av sjukdomen (World Health Organisation [WHO], 2016). År 2019 rapporterades det att över 200 000 människor i Sverige var drabbade av psoriasis (Socialstyrelsen, 2019). Psoriasis är en kronisk och progressiv hudsjukdom och klassas som en allvarlig systemsjukdom då sjukdomens progression kan resultera i allvarliga och funktionsnedsättande följsjukdomar (Hill & Mitchell, 2023). Vanligast förekommande följsjukdomar är psoriasisartrit efterföljt av diabetes, fetma, hjärt- och kärlsjukdomar och fettlever (Yu et al., 2022).

De senaste 100 åren har forskningen bidragit med betydligt ökad kunskap om psoriasis men är idag fortsatt en utmaning för sjukvården (Reid & Griffiths, 2020). Bristfällig kunskap om etiologi, brett spektra av symtom och ökad risk för att utveckla följsjukdomar utgör en utmaning för sjukvården i att bemöta och behandla patienter med psoriasis (Oljenik et al., 2023). Påverkan på det dagliga livet, välmående och den hälsorelaterade livskvaliteten kan vidare leda till långdraget lidande om adekvat behandling och omvårdnad uteblir (Hill & Mitchell, 2023; WHO, 2016). Det finns ett stort behov av individanpassad omvårdnad där behandlingen inte bara behöver utgå från patientens egna förutsättningar och sjukdomens svårighetsgrad (International Council of Nurses, 2021; Higgins, 2021) utan även kräver ett holistiskt perspektiv från sjukvården (Reid & Griffiths, 2020; WHO, 2016).

Psoriasis kan ge symtom som signifikant påverkar patienter i deras vardagliga liv (Hill & Mitchell, 2023) och idag saknas det tillräckligt med kunskap för att inom vården kunna bemöta patienterna och tillgodose det omvårdnadsbehov som föreligger (Agarwal et al., 2022). Ett konsekvent och effektivt hälsofrämjande arbete kring riskfaktorer som påverkar sjukdomens progress kan hjälpa patienterna då symtomreducering kan ge ökad livskvalitet (Hill & Mitchell, 2023). Sjuksköterskan har en avgörande roll i att tillgodose god omvårdnad, utbildning, stöd och guidning i att hantera symtom och eventuellt de bieffekter som kan uppkomma relaterade till läkemedelsbehandlingar (International Council of Nurses, 2021). Att kunna möta patienten med empati och kunskap kring sjukdomen kan skapa en relation som bygger på tillit och förtroende (Redmond, 2022; ICN, 2021) som vidare kan öka följsamhet vid behandlingar (Hill & Mitchell, 2023).

Bakgrund

Psoriasis

Psoriasis är en autoimmun, inflammatorisk och kronisk hudsjukdom som vanligtvis debuterar i 20 – 30 års ålder men kan uppkomma i alla åldrar (Mpofana et al., 2022). Sjukdomen drabbar båda könen i lika stor utsträckning och cirka 30% av de som lever med psoriasis har påvisat genetiska faktorer vilket tyder på att det finns en viss ärftlighet (Mpofana et al., 2022). Det finns flera olika typer av psoriasis där kronisk plackpsoriasis är den mest förekommande (runt 90% av alla fall med psoriasis) med typiska karaktärsdrag av rosa eller röda plack på knä, armbågar, mage och skalp (Hill & Mitchell, 2023).

Etiologin är komplex och kan orsakas av faktorer som genetik, immunologi, miljö och hormonella förändringar (Mpofana et al., 2022). Vid psoriasis är hudbarriären nedsatt med både strukturella och funktionella avvikelser i hornlagret (Nowowieska et al., 2021). Hyperproliferation, onormal differentiering av hudceller och en ökad infiltration av immunceller i dermis och epidermis bidrar till att det bildas klart avskiljande och upphöjda inflammerade ansamlingar på huden (Mpofana et al., 2022). På grund av den inflammatoriska processen kan upphöjningarna vara röd- eller rosafärgade och ett vitt fjällande hudlager, bestående av omogna hudceller, kan ofta ses ovanpå upphöjningarna (Mpofana et al., 2022).

Svårighetsgraden av psoriasis delas in i mild, måttlig och svår där varje gradering beror på hur stor del av kroppsytan som är involverad (Yamauchi, 2022). Vid mild psoriasis är en till tre procent av kroppsytan involverad, måttlig psoriasis tre till tio procent, och vid svår psoriasis involveras mer än tio procent av kroppsytan (Yamauchi, 2022). Svår psoriasis utgör en väldigt stor begränsning för patienten i det vardagliga livet (Redmond, 2022). Att utgå ifrån hur mycket av patientens kroppsytan som är involverad är inget säkert mått på hur patienten upplever sin sjukdom, vilken del av kroppen som är påverkad är av större betydelse (Mpofana et al., 2022).

Det finns ett flertal både inre och yttre faktorer som kan bidra till uppkomsten av, eller förvärra redan befintlig, psoriasis (Yamauchi, 2022). Infektioner, rökning och alkoholintag, kroppsligt trauma och stress är faktorer som kan påverka, där stress är en väldigt potent faktor (Yamauchi, 2022). Symtomen är besvärande och påverkar patienternas vardagliga liv i stor utsträckning (Kaaz et al., 2018). Primära symtom vid psoriasis är klåda samt fjällande och torr hud. Vidare kan den torra huden spricka och bilda smärtande och blödande lesioner (Yamauchi, 2022).

Diagnostisering sker idag endast kliniskt där en bedömning av huden tillsammans med en anamnes, för att eventuellt kunna hitta en genetisk

faktor, ställer en psoriasisdiagnos (Griffiths et al., 2021). Vid bedömning av huden utförs en noggrann klinisk undersökning där det är av vikt att undersöka områden på huden som psoriasis vanligtvis kan uppträda på, som naglar, skalp, hudveck och sätesfåran (Griffiths et al., 2021).

Behandling av psoriasis

Behandlingsalternativen för psoriasis är ständigt i förändring till det bättre och effektivare, men ännu finns det ingen kurativ behandling (Agarwal et al., 2022). Målet för behandlingen idag är att minska utbredning och symtom så att sjukdomen i så liten utsträckning som möjligt påverkar patienterna i deras vardagliga liv (Agarwal et al., 2022). För att uppnå effektiv behandling behöver sjukvården möta patienten med ett holistiskt förhållningssätt och med en kunskap om att sjukdomen är föränderlig och så även behovet av omvårdnad (Reid & Griffiths, 2020). Patienten ska delges information om vilka behandlingsalternativ som finns, hur den kan förebygga sjukdom, förväntade resultat samt vilka biverkningar eller komplikationer som kan uppstå i samband med behandling (SFS 2014:821).

Topisk behandling är förstahandsvalet vid behandling av mild till måttlig psoriasis men har låg efterföljsamhet och utgör därför en utmaning för sjukvården (Redmond, 2022). Fototerapi är en behandling som genomförs med ultraviolett ljus där patienterna står i medicinska solarium, UV – ljuset har en antiinflammatorisk och immunsupprimerande verkan på huden och är en effektiv behandlingsmetod vid mild till måttlig psoriasis. Systemisk behandling är oftast indicerat när fototerapi inte har någon effekt och psoriasis är måttlig till svår (Redmond, 2022). Metotrexat kan ges vid systemisk behandling, ett läkemedel som interagerar intracellulärt och verkar mot ett brett spektrum (Yu et al., 2022). Vid val av behandling ska hänsyn tas till varje patients individuella förmåga och tolerans (Yu et al., 2022), och när möjlighet till egenvård föreligger ska den utgå från och formuleras efter patientens egna önskemål och individuella förutsättningar (SFS 2022:1250). Följsjukdomar och samsjuklighet är vanligt hos patienter som lever med psoriasis (Yu et al., 2022). Psoriasisartrit är mest förekommande, med en prevalens på runt 30% av patienterna, efterföljt av diabetes, fetma, hjärt- och kärlsjukdomar och fettlever (Yu et al., 2022). Psoriasis orsakar stor klinisk, social, känslomässig och ekonomisk börda för patienterna och påverkar deras livskvalitet och det vardagliga livet (Yamauchi, 2022). Då psoriasis är en progressiv sjukdom måste behandlingen inriktas på hälsofrämjande interventioner, för att i ett så tidigt stadie som möjligt identifiera patienterna för att minimera fysisk och psykisk skada (Griffiths et al., 2021).

Sjuksköterskans omvårdnad vid psoriasis

Vid vård av patienter med psoriasis krävs det ofta att flertalet professioner är involverade för att kunna tillgodose en personcentrerad vård (Redmond, 2022). Ett tvärprofessionellt förhållningssätt innebär att samverka i team, något som tillhör sjuksköterskans yrkeskompetens (International Council of Nurses, 2021). Sjuksköterskan har en central roll i vården och ska, genom att ta del av synpunkter och behov från såväl patienter som anhöriga och arbetskollegor, kunna arbeta fram en god och säker vård (International Council of Nurses, 2021). Vården ska utföras enligt vetenskapligt och beprövad erfarenhet där patienter och anhöriga visas både omtanke och respekt (SFS 2010:659). Patienter som lever med psoriasis har beroende på svårighetsgrad av sjukdomen olika behov av omvårdnad (Hill & Mitchell, 2023) och att kunna arbeta utifrån en personcentrerad omvårdnad är en av sjuksköterskans viktigaste kompetenser (International Council of Nurses, 2021). Sjuksköterskan möjliggör för patienten att kunna delta i den egna vården där patientens egna förutsättningar, behov och önskemål står i centrum (International Council of Nurses, 2021).

I dagsläget finns det ingen kurativ behandling av psoriasis, den tillgängliga behandlingen som finns syftar till att lindra symtom och förebygga progression (Redmond, 2022). Dålig följsamhet vid behandling av psoriasis är ett globalt problem där sjuksköterskan bär ett ansvar att utbilda patienten (Redmond, 2022). Sjuksköterskan ska sträva mot att utveckla sin kunskap och kompetens (International Council of Nurses, 2021), om det föreligger kunskapsbrist hos vårdpersonal kan det leda till en försämrad följsamhet (Buchanan, 2016). Har patienten en god insikt i sin sjukdom och kunskap kring behandlingar kan det vidare resultera i en ökad följsamhet (Buchanan, 2016). För en förbättrad effekt av behandling är delat beslutstagande en viktig byggsten, ett delat beslutstagande utgår från patientens egna preferenser och ger bättre förutsättningar för en lyckad behandling (Yee et al., 2023). I patientlagen (SFS 2014:821) finns det information om delaktighet inom vården. Hälso- och sjukvård ska så långt det går utformas och genomföras i samråd med patienten, och egenvård ska utgå från den enskilda patientens individuella önskemål och förutsättningar (SFS 2014:821).

Omvårdnadsteoretisk referensram

Katie Eriksson (1994) är en omvårdnadsteoretiker som beskriver lidande och kategoriserar lidandet i vården till sjukdomslidande, vårdlidande och livslidande. Den största oron för patienter är inte ineffektiva medicinska behandlingar utan oron för handlingar där vårdpersonal får patienterna att känna sig föraktade, övergivna och utan gensvar (Eriksson, 1994).

Lidande kan lindras, för att lindra lidande behöver den vårdande miljön vara välkomnande och patienter behöver känna sig respekterade (Eriksson, 1994). Att lindra lidande kan vara enkla saker som att uppmuntra, trösta och stötta patienten. Att leva med ohälsa eller sjukdom drabbar hela människans livssituation, det i livet som tagits för givet eller som självklarheter rubbas eller kan tas ifrån en. Detta innebär ett livslidande där allt som berör livet och att existera som människa påverkas. När en plötslig förändring sker kräver det en omställning för att hitta en ny plats i livet och ge det en ny mening (Eriksson, 1994).

Lidande och hälsa är det som utgör grunden i människans val av kamp för överlevnad eller i acceptans för sitt öde, lidande för en patient kan vara outhärdligt oberoende nivå av upplevt lidande (Eriksson, 1994). Mpofana et al. (2022) skriver att enbart svårighetsgraden av psoriasis inte kan påvisa i vilken utsträckning sjukdomen påverkar patienternas vardagliga liv. I ett försök att förhålla sig till sin situation eftersträvar människan att lindra sitt lidande (Eriksson, 1994). Hur människan själv kan eller tillåter andra att lindra lidandet är beroende på hur patienten förhåller sig till sin situation och acceptans till att vara utelämnad och beroende av andra för att få hjälp (Eriksson, 1994). Sjukdom, och behandlingar vid sjukdom, kan ge upphov till smärta som i sig utgör ett lidande för patienten och den somatiska smärtan är ofta den som kopplas till lidandet vid sjukdom (Eriksson, 1994). Men människan lider inte enbart fysiskt utan kan även lida psykiskt, ett lidande som kan uppstå i samband med att patienten upplever skam. Känslan av skam kan uppstå på grund av patientens egna känslor av misslyckande på grund av sjukdom eller på grund av bemötandet från sjukvården (Eriksson, 1994). Brister sjuksköterskan i att kunna se människan bakom sjukdomen kan det av patienten upplevas som kränkande av värdighet och innebära ett vårdlidande (Eriksson, 1994). För att som sjuksköterska kunna vårda patienter med psoriasis krävs inte bara kunskap om sjukdomen utan även ett holistiskt förhållningssätt (Mpofana et al., 2022). Att veta det egna värdet är grundläggande för patienter i hälsoprocessen, och sjuksköterskan har ett ansvar att vårda patienten så att värdighet bibehålls och att alla former av kränkningar förhindras (Eriksson, 1994). Att bekräfta den egna människans värde inom vården är att ge patienten individanpassad vård och att i varje möte med patienten kunna se till just den individens behov och bekräfta det allra innersta av värdighet. Lindra lidande kan för patienter vara känslan av att få den vård och behandling som sjukdomen kräver, och ges utefter enskilda behov (Eriksson, 1994).

Problemformulering

Symtom relaterat till psoriasis är ofta besvärliga för personer som drabbats. För att kunna utföra en personcentrerad omvårdnad är det viktigt för

sjuksköterskor att ha kunskap om sjukdomen och hur den påverkar personerna i deras vardagliga liv. Genom att sammanställa aktuell forskning kan sjuksköterskan på ett överskådligt sätt få ökad kunskap om hur personer med psoriasis påverkas i det vardagliga livet.

Syfte

Syftet var att beskriva hur vuxna personer som drabbats av psoriasis påverkas av sin sjukdom i sitt vardagliga liv.

Metod

Design

Studien genomfördes som en allmän litteraturstudie där resultat från tidigare publicerad forskning sammanställdes och analyserades (Forsberg & Wengström, 2015; Popenoe et al., 2021). Syftet med studien var att sammanställa tillgänglig kunskap inom det valda området för studien.

Datainsamling

Den inledande litteratursökningen var den första delen av två i datainsamlingen, den inledande litteratursökningen ska ge en förståelse för problemområdet och svar på vad och om det finns några vetenskapliga publikationer inom ämnet (Forsberg & Wengström, 2015). När problemområdet var identifierat kunde sökord formas och utgjorde sedan grunden i den aktuella litteratursökningen. Denna utfördes genom både manuella sökningar och genom sökningar i databaser. De databaser som användes vid litteratursökningen var *PsycINFO*, *Scopus* och *Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL)*. *PsycINFO* ger åtkomst till material inom psykologi och beteendevetenskap (Karlsson, 2017). *CINAHL* ger åtkomst till material inom omvårdnad, fysioterapi och arbetsterapi (Karlsson, 2017). *Scopus* ger åtkomst till vetenskapligt granskad litteratur och är den databas med störst tillgång till abstrakt och citeringar (Lunds Universitet, 2023).

Sökord som användes var *psoriasis* översatt till engelskans *psoriasis*, *erfarenhet* översatt till engelskans *experience*, *livskvalitet* översatt till engelskans *quality of life* och *patient* översatt till engelskans *patient*. Vid datainsamlingen i samtliga databassökningar användes den booleska operatoren *AND*. Genom att välja ut sökbegrepp med utgångspunkt i frågeställningen kan enskilda ord eller ord i kombination sökas tillsammans med booleska operatoren *AND*, *OR* och *NOT* (Forsberg & Wengström, 2015). *AND* används för att kombinera sökord och för att begränsa en

sökning, detta ger då ger ett mer specifikt resultat (Forsberg & Wengström, 2015).

Sökningar genomfördes både med fritext och med ämnesordssökning i CINAHL, MH i Cinahl står för Major Headings och innebär att artiklar som kommer upp i sökresultatet ska innehålla valt sökord (Forsberg & Wengström, 2015). I Scopus och PsycINFO valdes endast fritextsökning där fritext i kombination med booleska operatorer gav ett tillfredsställande sökresultat. Att söka med både fritext och ämnesord ökade möjligheten att hitta relevanta artiklar (Forsberg & Wengström, 2015).

Inklusions och exklusionskriterier

Innan påbörjad datainsamling diskuterades inklusions och exklusionskriterier för att kunna söka efter så aktuell information som möjligt. Inklusionskriterier var att artiklarna skulle vara vetenskapliga, refereegranskade, skrivna på engelska samt vara publicerade mellan år 2020 – 2023. Exklusionskriterier skulle begränsa och utesluta artiklar som inte svarade på studiens syfte. Artiklar som innefattade fler diagnoser än enbart psoriasis, studier med deltagare under 18 år och studier där etiska aspekter eller etiskt godkännande saknades exkluderades från litteraturstudien. Vid kvalitetsgranskning med Carlsson & Eimans (2003) granskningsmall för kvalitativa och kvantitativa artiklar exkluderades artiklar som inte uppnådde en vetenskaplig kvalitetsnivå I eller II (på en III-gradig skala) där I är den högst vetenskapliga graden.

Artikelsökning PsycINFO

Två sökningar gjordes i PsycINFO. Första sökningen var en fritextsökning med den booleska operatören AND. *“Psoriasis” AND “patient” AND “experience”*. Sökningen resulterade i nio träffar. Samtliga titlar lästes, av nio artiklar lästes fyra abstrakt. Tre artiklar svarade inte till syftet med studien och exkluderades, en artikel ansågs svara till syftet och kvalitetsgranskades enligt Carlsson och Eimans (2003) granskningsmall. Granskningen genomfördes först enskilt och diskuterades sedan gemensamt för att uppnå en rättvisande kvalitetsgräns. Artikeln hamnade över kvalitetsgränsen på 70% och valdes ut till resultatartikel.

Andra sökningen var en fritextsökning med den booleska operatören AND. *“Psoriasis” AND “patient” AND “quality of life”*. Sökningen resulterade i 17 träffar. Samtliga titlar lästes, av 17 artiklar lästes fyra abstrakt. En artikel var dubblett från första sökningen och exkluderades, av resterande tre artiklar ansågs en vara relevant till syftet och lästes i heltext. Artikeln svarade till syftet med studien och kvalitetsgranskades enligt Carlsson och Eimans (2003) granskningsmall. Artikeln låg över kvalitetsgränsen på 70% och valdes till resultatartikel. Sammanlagt resulterade sökningarna i

PsycINFO i två resultatartiklar, båda av vetenskaplig grad II (Carlsson & Eiman, 2003), som analyserades i resultatdelen (se tabell 2, bilaga B).

Artikelsökning CINAHL

Två sökningar genomfördes i CINAHL. Första sökningen var en ämnesordsökning och fritextsökning tillsammans med booleska operatören AND. MH *“psoriasis”* AND *“patient”* AND *“experience”* resulterade i 63 träffar. Samtliga titlar lästes, av 21 titlar lästes samtliga abstrakt. Av 21 abstrakt ansågs fem artiklar vara relevanta till syftet och lästes i heltext. Tre artiklar svarade till syftet med studien och kvalitetsgranskades enligt Carlsson & Eiman (2003) granskningsmall. Två låg över kvalitetsgränsen på 70% och valdes ut till resultatartiklar.

Andra sökningen var en ämnesordsökning och fritextsökning med booleska operatören AND. MH *“psoriasis”* AND *“patient”* AND *“quality of life”* gav 84 träffar. Samtliga titlar lästes, av 84 titlar lästes 75 abstrakt. 12 artiklar ansågs relevanta till syftet och lästes i heltext. Fyra artiklar ansågs svara på syftet med studien och kvalitetsgranskades enligt Carlsson & Eiman (2003) granskningsmall. Två artiklar låg under kvalitetsgränsen på 70% och exkluderades. Två låg över kvalitetsgränsen på 70% och valdes ut till resultatartiklar. Sökningen i CINAHL resulterade i fyra resultatartiklar, tre av vetenskaplig grad I och en av vetenskaplig grad II (Carlsson & Eiman, 2003), som analyserades i resultatdelen (se tabell 2, Bilaga B).

Artikelsökning Scopus

Två sökningar genomfördes i Scopus. Första sökningen genomfördes med fritextsökning i kombination med booleska operatören AND samt tre begränsningar. Sökningen begränsades i dokumenttyp (document type), nyckelord (keyword) och område (subject area). Dokumenttyp begränsades till artiklar, nyckelord begränsades till psoriasis och område begränsades till hälsoprofessionen, omvårdnad och medicin. Fritextsökning med den booleska operatören AND, *“psoriasis”* AND *“patient”* AND *“experience”* och med begränsningar på document type, keyword och subject area resulterade i 440 sökträffar. Samtliga titlar lästes, av 440 titlar lästes 127 abstrakt. 34 artiklar ansågs vara relevanta till syftet och lästes i heltext. Efter att ha läst artiklarna i heltext ansågs 15 svara på syftet med studien och granskades enligt Carlsson & Eimans (2003) granskningsmall. Av 15 artiklar låg åtta över kvalitetsgränsen på 70%. Tre artiklar exkluderades då de saknade etiska godkännande. Kvarvarande fem artiklar valdes ut som resultatartiklar.

Andra sökningen genomfördes med fritextsökning i kombination med booleska operatören AND samt tre begränsningar. Sökningen begränsades i dokumenttyp (document type), nyckelord (keyword) och område (subject

area). Dokumenttyp begränsades till artiklar, nyckelord begränsades till psoriasis och område begränsades till hälsoprofessionen och omvårdnad. Fritextsökning med den booleska operatoren AND, “psoriasis” AND “patient” AND “quality of life” och med begränsningar på document type, keyword och subject area resulterade i 27 sökträffar. Samtliga titlar lästes där inga titlar i sökningen var relevanta för syftet med studien. Sökningen resulterade där med inte i några resultatartiklar. Sammanlagt resulterade sökningen i databasen Scopus i fem resultatartiklar, två av vetenskaplig grad I och tre av vetenskaplig grad II (Carlsson & Eiman, 2003), som analyserades i resultatdelen (se tabell 2, Bilaga B).

Databearbetning

Utifrån 11 resultatartiklar genomfördes dataanalys i tre steg för innehållsanalys enligt Popenoe et al. (2021). Artiklarna som valdes ut sammanställdes i en artikelöversikt (se tabell 3, Bilaga C). Först lästes resultatdelarna i artiklarna noggrant, först individuellt flertalet gånger för att få en djupare förståelse och inblick av innehållet. Artiklarnas resultat lästes därefter gemensamt och anteckningar och tabeller användes för ytterligare fördjupning i materialet. En djupare förståelse för innebörden skulle säkerställa att resultaten i artiklarna svarade till syftet med litteraturstudien. Fynden som hittades i artiklarna togs sedan som ett första steg ut i meningsbärande enheter. Enheterna skulle kunna kopplas till syftet med studien och färgkoordinerades sedan. Varje färg dokumenterades separat för att kunna struktureras och jämföras med material från olika artiklar med samma färg. I steg två sammanställdes meningsbärande enheterna i ett nytt dokument. Genom tabeller kunde fynden sammanfattas och kondenseras, för att i steg tre kunna tematiskt sammanföra fynden för att sedan sättas in i kontext. Färgkodningen analyserades ytterligare för att se likheter och skillnader, eller för att se om en del av innehåll av en färg behövde kodas om till en annan färg. Vidare skapades en övergripande uppfattning som kunde skapa kategorierna *Fysisk påverkan av psoriasis*, *Psykisk påverkan av psoriasis* och *Social påverkan av psoriasis*.

Forskningsetiska överväganden

Det är av största vikt att skydda människor från att komma till skada eller utnyttjas av forskning. I anknytning till forskning om människor skriver Belmontrapporten (1979) om forskarens skyldighet att göra gott, att rättvist behandla och respektera individen. Helsingforsdeklarationen (2013) har inflytande på nationell lagstiftning och innehåller internationella riktlinjer inom främst medicinsk klinisk forskning. Grundläggande principer för forskning på människor och hur dessa ska gå till behandlas av deklarationen samt att den styr balansen mellan kunskapens behov och deltagarnas hälsa (Helsingforsdeklarationen, 2013). I lagen om etikprovning för forskning på

människor får forskning endast godkännas om den utförs med respekt för människovärdet och intresset för ny kunskap ska alltid sättas mot människans rättigheter och grundläggande frihet vid en etikprövning (SFS 2003:460). Vid all typ av forskning som berör människor ska hantering av personuppgifter ske korrekt enligt bestämmelser i EU:s dataskyddsförordning (SFS 2018:218). Människan ska alltid prioriteras framför samhällets och vetenskapens behov och forskare måste alltid värna om och respektera den enskilda individen och dess värde (SFS 2003:460).

Etiska övervägande ska tas i beaktning vid val av inkluderande resultatartiklar i examensarbetet (Forsberg & Wengström, 2015b). I samtliga resultatartiklar framkom det ett etiskt godkännande samt att deltagarna i studien deltog av fri vilja. Litteraturstudiens resultat bedöms därför ha en låg etisk risk i förhållande till nytta med studien. Risken för missvisande resultat i studien reducerades då inkluderade resultatartiklar belyste flera olika problemområden rörande syftets frågeställning. Artiklarna redovisades utifrån ett neutralt förhållningssätt.

Resultat

Databearbetningen genererade tre kategorier som beskrev hur patienter med psoriasis påverkas av sin sjukdom i sitt vardagliga liv. De tre kategorierna var *Fysisk påverkan av psoriasis*, *Psykisk påverkan av psoriasis* och *Social påverkan av psoriasis*.

Fysisk påverkan av psoriasis

Flertalet studier visade på att psoriasis hade en fysisk påverkan på det vardagliga livet (Lee et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Taliercio et al., 2021; Zhong et al., 2021). Karaktären av smärta beskrevs som krampaktig och som en känsla av att bli stucken av nålar, och att närvaron av smärta medförde ett stort obehag och försämrad livskvalitet (Lee et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021). Huden blev på grund av sjukdomen mer känslig för stimuli vilket innebar att vardagliga aktiviteter blev smärtsamma och begränsade (Ljosaa et al., 2020; Zhong et al., 2021). I studien av Zhong et al. (2021) framkom det att personer med psoriasis påverkades av sin sjukdom relaterat till aktiviteter i dagliga livet (ADL) då smärtan kunde försämra patienternas förmåga att förflytta sig.

Närvaro av klåda var ett påfrestande symtom, och var för många det mest besvärande symtom och hade en stor påverkan på deras vardagliga liv (Lee et al., 2023; Newi et al., 2022; Taliercio et al., 2021). Klådan beskrevs i en studie som olidlig (Lee et al., 2023) och utgjorde ett hinder i hur och när hygienrutiner kunde utföras (Taliercio et al., 2021). Att duscha eller bada kunde trigga igång, eller förvärra en pågående klåda (Taliercio et al., 2021). Klådan kunde upplevas som förlamande och begränsande, den kunde vara

så intensiv att personer med psoriasis kliade på huden tills det började göra ont och huden började blöda (Lee et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Taliercio et al., 2021; Zhong et al., 2021). I en studie uppgav deltagare att smärtan som uppstod efter att ha kliat hårt över ett område var enklare att leva med än själva klådan (Snyder et al., 2021; Taliercio et al., 2021).

Ju mer sjukdomen yttrade sig i form av lesioner på kroppen desto sämre upplevdes det subjektiva välmåendet (George et al., 2021; Lee et al., 2023; Newi et al., 2023). I studier uppgav deltagare att om lesioner inte hade varit synliga på kroppen hade upplevelsen av välmående ökat (Lee et al., 2023; Newi et al., 2023). Lesioner kunde vara mycket smärtsamma som vid rörelse kunde spricka och bilda blödande öppna sår (Lee et al. 2023; Snyder et al., 2021; Zhong et al., 2021). Torr och smärtande hud begränsade mobiliteten (Ljoosa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Zhong et al., 2021) och vardagliga rörelser som att vända sig i sängen, ta sig i och ur bilen, borsta håret (Ljosaa et al., 2020) och klä sig blev problematiskt (Snyder et al., 2021; Taliercio et al., 2021; Zhong et al., 2021). I en studie framkom det även att psoriasis kunde utgöra ett problem för att kunna uträtta sina behov (Ljoosa et al., 2020).

Smärta och klåda kunde orsaka sömnsvårigheter (Lee et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Taliercio et al., 2021; Snyder et al., 2021; Snyder et al., 2022; Zhong et al., 2021). Svårigheter med insomning (Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021), flertalet uppvaknande per natt samt svårigheter att somna om på natten var något som kunde påverka det vardagliga livet (Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Taliercio et al., 2021; Zhong et al., 2021). Sömnbristen kunde vidare orsaka fatigue (Ljosaa et al., 2020) och insomni (Taliercio et al., 2021). Sömnsvårigheter resulterade i att det uppstod ett stort behov av att sova på dagtid (Taliercio et al., 2021; Zhong et al., 2021) och sjukdomen påverkade det vardagliga livet då planerade dagliga aktiviteter fick avbrytas eller uppoffras (Taliercio et al., 2021; Zhong et al., 2021).

Psykisk påverkan av psoriasis

I flertalet studier framkom det att personer som drabbats av psoriasis upplevde att sjukdomen hade en psykisk påverkan på det vardagliga livet (George et al., 2021; Kaur et al., 2022; Lee et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Taliercio et al., 2021; Saeedinezhad et al., 2023; Snyder et al., 2022; Zhong et al., 2021). Livet med sjukdomen och dess symtom framkom i flertalet studier lätt till självmordstankar (George et al., 2021; Lee et al., 2023; Snyder et al., 2022). I studier berättade deltagarna att sjukdomen ingav en känsla av att leva i förtvivlan (Lee et al., 2023) och med en oro (Lee et al., 2023; Saeedinezhad et al., 2023) och stress (Kaur et al., 2022; Saeedinezhad et al., 2023; Taliercio et al., 2021) över hur sjukdomen skulle komma att

påverka deras vardagliga liv. I studien av Zhong et al. (2021) berättade en deltagare om att inte känna kontroll över sin sjukdom kunde intensifiera oron. I ytterligare studier påvisades det att stress kunde i sig både utlösa och förvärra symtom (Snyder et al., 2021; Taliercio et al., 2021). Andra studier visade även på att depression förekom hos personer med psoriasis (Lee et al., 2023; Meneguín et al., 2020; Snyder et al., 2021; Snyder et al., 2022; Zhong et al. 2021). Det fanns en stark korrelation mellan psoriasis och stress, ångest och depression (Kaur et al., 2022) där studier kunde påvisa att depression förelåg hos personer med psoriasis (Lee et al., 2023; Meneguín et al., 2020; Snyder et al., 2021; Snyder et al., 2022; Zhong et al., 2021).

Social påverkan av psoriasis

Psoriasis påverkade personerna i deras sociala liv då valet att undvika (George et al., 2021; Lee et al., 2023; Meneguín et al., 2020; Newi et al., 2022; Snyder et al., 2022; Zhong et al., 2021) eller att helt isolera sig från sociala sammanhang ofta förekom (Saeedinezhad et al., 2023; Taliercio et al., 2021). Studier visade på flertalet olika sjukdomsrelaterade faktorer som låg till grund för val av distansering från omgivningen (George et al., 2021; Lee et al., 2023; Meneguín et al., 2020; Snyder et al., 2022). I studier av Meneguín et al. (2020) och Snyder et al. (2022) berättade deltagare att de försökte undvika platser där det fanns mycket folk på grund av skam över sin kropp. Studier genomförda av George et al. (2021) och Lee et al. (2023) påvisade att distansering till sociala sammanhang var på grund av rädsla för social stigmatisering och brist på förståelse för sjukdomen av samhället.

Hur sjukdomen framträdde synligt på huden hos personer med psoriasis kunde uppfattas av andra till att vara bristande i hygien (Lee et al., 2023) eller till att vara en smittosam sjukdom (George et al., 2021; Lee et al., 2023; Meneguín et al., 2020; Saeedinezhad et al., 2022; Snyder et al., 2022). En av dem som drabbats av sjukdomen beskrev utseendet som att gå runt med vad som såg ut som mjäll och smuts och att det fick andra att hålla avstånd (Lee et al., 2023). Självisolering blev ett sätt att undvika eventuell social exkludering (George et al., 2021), men att välja bort socialt umgänge fick det att kännas som att sjukdomen frantog personerna deras sociala liv (Meneguín et al., 2020; Newi et al., 2022). Skammen över sin sjukdom uppgavs som orsak till att välja bort och inte vilja delta vid aktiviteter med vänner eller familj (Snyder et al., 2022). Den huvudsakliga orsaken till isolering uppgavs i en studie att vara smärtan då den påverkade humöret och viljan till att umgås med andra (Ljosaa et al., 2020). Studier visade på att psoriasis kunde utgöra en barriär för att kunna klara av arbetslivet (Ljosaa et al., 2020; Meneguín et al., 2020; Snyder et al., 2021; Zhong et al., 2022). Sjukdomen minskade förmågan till att kunna utföra arbete på ett tillfredsställande sätt (Zhong et al., 2022) och kunde utgöra ett hinder till att få en anställning (Meneguín et al., 2020).

Flertalet studier kunde påvisa att psoriasis gav upphov till svårigheter med (Ljosaa et al., 2020; Taliercio et al., 2021; Zhong et al., 2021) eller till att helt utesluta intima och sexuella relationer (George et al., 2021; Snyder et al., 2021). I studien av Zhong et al. (2021) uppgav 30% av deltagarna att psoriasis var orsaken till att de hade sexuella svårigheter. De sexuella relationerna påverkades på grund av smärta (Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021), psykisk påfrestning vid beröring av områden med lesioner (Snyder et al., 2022), låg självkänsla eller självförtroende (George et al., 2021) och skam (Taliercio et al., 2021). I studien av Snyder et al. (2022) berättade en deltagare att psoriasis gjorde intima situationer frustrerande. Om psoriasis drabbade områden runt genitalier uppgavs både skam för klådan och fysiskt obehag vid samlag som orsak till nedsatt libido (Taliercio et al., 2021).

Diskussion

Metoddiskussion

Metoden i studien var en allmän litteraturstudie med induktiv ansats. Syftet var att tolka och skapa förståelse för upplevda erfarenheter (Forsberg & Wengström, 2015). För att säkerställa arbetets vetenskapliga kvalitet utgår metoddiskussionen från de fyra begreppen för kvalitetsgranskning: trovärdighet, bekräftelsebarhet, överförbarhet och pålitlighet (Mårtensson & Fridlund, 2017).

Inledningsvis diskuteras vilka sökord som skulle användas i databassökningarna där ord som kunde vara relevanta till problemområdet identifierades. Vid sökningar med två av de valda sökorden, "*dagligt liv*" och "*effekt*" (engelskans "*daily life*" och "*effect*") gav sökningen så pass få träffar att sökorden fick bytas ut. Detta gav en indikation på att det fanns en kunskapslucka i hur personer med psoriasis erfar sin sjukdom och hur den påverka deras vardagliga liv. I stället användes paraplybegreppet "*livskvalitet*" (engelskans "*quality of life*"), för att utöka träffar men behålla samma innebörd.

En systematisk sökning genomfördes i tre databaser där val av databaser skulle kunna kopplas till forskning inom omvårdnad då detta var relevant för syftet med studien. Studiens trovärdighet ökade då den systematiska sökningen gjordes i tre databaser med samma sökord och begränsningar (Henricsson, 2017) som bidrog med en större möjlighet för att hitta relevanta artiklar. Sökningar genomfördes med ämnesord i kombination med fritextsökning, ämnesordssökning stärker trovärdighet och specificitet genom att sökningen specifikt söker efter resultat mot valt ämnesområde (Henricsson, 2017). PsycINFO har en funktion som ger möjlighet att göra sökningar med ämnesord. Vid sökning med ämnesord "*psoriasis*" i fick vi

inga träffar vilket resulterade i att vi endast genomförde sökningar med fritext och booleska operatörer i PsycINFO.

Sökkombinationerna i artikelsökningarna resulterade i dubletter vilket indikerade att sökstrategier hade en hög specificitet vilket kan ha stärkt sensitiviteten och trovärdigheten (Henricsson, 2017). Artiklar som inte var refereegranskade exkluderades från studien vilket stärker trovärdigheten. Vid översättning av resultatartiklar från engelska till svenska kan feltolkning eller missförstånd av textinnehåll ha uppstått, något som kan ha medfört svårigheter vid analys av innehåll (Henricsson, 2017). Både inklusions- och exklusionskriterier är av vikt för studiens kvalitet (Henricsson, 2017) och tillämpas genomgående vid artikelsökningar i studien. Ett val av kriterier var att artiklar till resultatdelen skulle vara publicerade mellan år 2020 – 2023. Det snäva tidsspannet valdes för att om möjligt kunna tillgodose resultatet med så uppdaterad forskning kring området som möjligt. Det snäva tidsspannet kunde varit en svaghet genom att minska antalet sökträffar och exkluderat artiklar som hade kunnat vara av relevans för studien. Därför var det bestämt att om sökningarna inte gav tillfredsställande träffar till antal, kvalitet och mött syftet med studien hade tidsspannet valts att utökas.

Artiklar granskades enligt Carlsson & Eimans (2003) granskningsmall. Artiklar som inte uppnådde en vetenskaplig grad II exkluderades vilket ökar både den vetenskapliga kvaliteten och stärker trovärdigheten (Henricsson, 2017). Mallen, som är en individuell granskningsmall, kan ses som en svaghet då det finns utrymme för feltolkningar som i sin tur kan ge artiklar högre vetenskaplig grad än vad som egentligen föreligger. För att minska chansen för att artiklarnas innehåll misstolkades granskades artiklarna först individuellt och sedan gemensamt där vi i diskussioner var kritiska i vår poängsättning. Artiklar som inte innefattade ett etiskt godkännande exkluderades och trovärdighet samt pålitlighet kunde på så sätt stärkas (Mårtensson & Friberg, 2017).

Analysen av artiklarna genomfördes i tre steg för innehållsanalys enligt Popeone et al. (2021) för att skapa struktur, och Mårtensson & Fridlund (2017) skriver att om analysprocessen är neutral och överskådlig stärker det arbetets bekräftelsebarhet. Initialt lästes resultaten i artiklarna enskilt flertalet gånger för att skapa en djupare förståelse för innehållet, för att sedan gemensamt ha en diskussion och jämföra fynd som framkommit, något som ökade trovärdigheten (Henricsson, 2017). Fynd färggrupperades för att tydligare få en överblick och flyttades därefter till externt dokument där fynden bearbetades och kondenserades till kategorier. Resultatet kunde sedan utefter färger sammanställas. Resultatet sammanställdes med ett neutralt förhållningssätt. Bekräftelsebarheten i arbete ökar om det under hela arbetets gång finns tillgång till att låta utomstående att granska processen (Mårtensson & Fridlund, 2017), handledare och medstudenter

har vid flertalet träffar under arbetets gång utgjort den möjligheten. Resultatartiklar från olika länder inkluderades där länder som representerades var Kina, USA, Iran, Tyskland, Brasilien, Taiwan, Indien, England och Norge. Den geografiska spridningen kan bidra till en global inblick i hur psoriasis påverkar det dagliga livet hos människor världen över. Det kan föreligga en överförbarhet med den geografiska spridningen (Mårtensson & Fridlund, 2017) men kan samtidigt också innebära en minskad överförbarheten då inte alla världens länder är representerade. Lagar, regler och riktlinjer kan också skilja länder emellan men de subjektiva upplevelser som har kommit fram i resultatet kan bidra med ny kunskap för att vidare utveckla personcentrerad omvårdnad i svensk kontext.

Resultatdiskussion

Syftet med litteraturstudien var att beskriva hur vuxna som drabbats av psoriasis påverkas av sin sjukdom i det vardagliga livet. Litteraturstudiens resultat förstärks av tidigare forskning och resultatdiskussionen kommer att utgå från tre områden: fysisk påverkan, psykisk påverkan och social påverkan.

Fysisk påverkan av psoriasis

Psoriasis fysiska påverkan på personernas vardagliga liv var främst kopplat till sjukdomssymtomen smärta (Lee et al et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Zhong et al., 2021), klåda (Lee et al., 2023; Newi et al., 2022; Taliercio et al., 2021) och hudstatus (Lee et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Zhong et al. 2021). Klåda beskrevs som besvärlig, omöjlig att kontrollera och att frenetiskt kliande vid svår klåda ledde till blödande sår och smärta (Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021). Resultatet styrks av tidigare studier av Zhang et al. (2021) och Loft et al. (2021). Kroniska hudsjukdomar, som exempelvis psoriasis, har en stor fysisk påverkan för personer som drabbats (Zhang et al., 2021). Klåda anses vara det mest omfattande fysiska symtomet och bakomliggande faktorn till flertalet av de fysiska begränsningar som kan uppstå vid kroniska hudsjukdomar (Zhang et al., 2021). Klåda är ett symtom som återfinns, i mer eller mindre utsträckning, hos personer som drabbas av psoriasis och uppges vara det svåraste symtomet att leva med (Loft et al., 2021).

Smärta medförde ett stort obehag och försämrad livskvalitet vilket påverkade personerna i deras vardagliga liv (Ljosaa et al., 2020; Snyder et al. 2021). Utsatta hudområden blev mer känslig för stimuli vilket innebar att vardagliga aktiviteterna blev smärtsamma och begränsade (Ljosaa et al., 2020; Zhong et al., 2021). Pithadia et al. (2019) påvisade i sin studie att det mest önskvärda resultatet av behandling vid psoriasis är smärtreducering. Ett resultat som kan belysa hur stor inverkan smärta har på det dagliga livet.

Vidare visar samma studie på att när sjukdomen går i progress ökar smärtans intensitet. Smärtan beskrivs att ha en stor påverkan på det vardagliga livet i form av förändrat humör, försämrade sömn, att utgöra ett hinder för fysisk aktivitet samt försämrade relationer (Pithadia et al., 2019). Det framgår tydligt, både i litteraturstudiens resultat men även i tidigare forskning, att för många personer med psoriasis innebär sjukdomen en ond cirkel av negativa faktorer som påverkar dem i deras vardag där smärta är en återkommande nämnd faktor.

Torr hud påverkade genom att begränsa mobiliteten. Den torra huden kunde i rörelse lätt spricka och orsaka smärtsamma och blödande lesioner. (Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Zhong et al. 2021). Resultatet i en studie av Loft et al. (2021) påvisar att ju sämre hudens kondition är desto mer påverkade blir patienterna i sin vardag. Sjukdomens påverkan på livskvalitet har i högre utsträckning koppling till hudstatus än till utbredningen av sjukdomen (Loft et al., 2021). I linje med litteraturstudiens resultat visar studien av Zhang et al. (2021) att torr hud vid kroniska hudsjukdomar ger upphov till svårigheter att röra sig. Torra lesioner som är lokaliserade över leder bidrar till att huden spricker vid rörelse och resulterar i smärtande hudskador med blödningar (Zhang et al., 2021).

Resultatet visade att psoriasis, till följd av smärta och klåda, påverkade personerna fysiskt i form av sömnsvårigheter (Lee et al., 2021; Ljosaa et al., 2020; Taliercio et al., 2021; Snyder et al., 2021; Snyder et al., 2022; Zhong et al., 2021). Resultatet styrks av tidigare studier som visar att sjukdomen påverkar sömnen och kan göra det i så pass stor utsträckning att sömn uteblir (Misery et al., 2020; Sahin et al., 2022; Zhang et al., 2021). För personer med kroniska hudsjukdomar kan huden utgöra en direkt eller indirekt faktor till uppkomsten av fatigue. Psoriasis bidrar nästan uteslutande med indirekta faktorer där hudstatus kan ge upphov till stress, förändrad livskvalitet samt förändringar i sömnmönster som bidrar till ökad risk för fatigue (Misery et al., 2020). Samma studie visar också på att känslig hud i större utsträckning än frisk hud associeras med sömnsvårigheter (Misery et al., 2020). Deltagare i studien av Zhang et al. (2021) stärker litteraturstudiens resultat genom att uppge att klåda är ett symptom som leder till sömnproblem. Ytterligare visar studien av Sahin et al. (2021) att 59% av patienter med psoriasis lever med sömnsvårigheter.

Att drabbas av psoriasis påverkar stora delar av personernas liv något som kan innebära ett behov av att anpassa livet efter sjukdomen. Eriksson (1994) beskriver att leva med ohälsa eller sjukdom drabbar hela människans livssituation där vardagliga självklarheter kan rubbas eller tas ifrån en. När en plötslig förändring sker kräver det en omställning för att hitta ny plats i livet och ge det en ny mening (Eriksson, 1994). Här behöver sjuksköterskan bistå med emotionellt stöd, utbildning och stöttning i hantering av symptom (Hill & Mitchell, 2023). För att kunna ge patienter

bästa möjlighet till att delta i den egna vården ska den baseras på egna förutsättningar, behov och önskemål (International Council of Nurses, 2021). Genom att skapa en nära relation till patienten (Redmond, 2022) och att arbeta gentemot de fyra ansvarsområdena: främja hälsa, förebygga sjukdom, återställa hälsa och lindra lidanden (International Council of Nurses, 2021) kan sjuksköterskan tillsammans med patienten minska sjukdomens påverkan i det vardagliga livet (Redmond, 2022).

Psykisk påverkan av psoriasis

I resultatet framkom det att personer med psoriasis drabbades påverkades psykisk av sin sjukdom (George et al., 2021; Kaur et al., 2022; Lee et al., 2023; Ljosaa et al., 2020; Taliercio et al., 2021; Saeedinezhad et al., 2023; Snyder et al., 2022; Zhong et al., 2021). Ju mer framträdande symtom desto större påverkan hade sjukdomen på det psykiska måendet (Kaur et al., 2022; Snyder et al., 2022; Saeedinezhad et al., 2023; Zhong et al., 2021).

Resultat från studie av Hedermann et al. (2022) styrker föreliggande studies resultat. Personer med psoriasis löper större risk än personer som inte drabbats att utveckla depression på grund av sjukdomens symtombild, och adekvat symtomatisk behandling kan reducera risken för att utveckla psykisk ohälsa (Hedermann et al., 2022). I motsats påvisar studien av Onyeka et al. (2020) att det inte är symtom i sig vid fysisk sjukdom som påverkar den mentala hälsa utan hur pass begränsande sjukdomen är på den fysiska aktiviteten som är det avgörande. I studien av Zhang et al. (2021) påvisar resultatet både negativ som positiv psykisk påverkan på personer med kronisk hudsjukdom. Inte bara stress, ångest, oro och självmordstankar framkommer, utan även att sjukdomen kan användas som drivkraft till motivation för att kämpa för sin framtid (Zhang et al., 2021). Vidare i studien beskriver deltagare att objektiva symtom har en subjektiv inverkan, och att subjektiva symtom kan vara förrädiska och har en avgörande roll i livet med kronisk hudsjukdom (Zhang et al., 2021). Även Hölsken et al. (2021) skriver om att psoriasis ofta är associerad med depressiva symtom som dels är kopplat till upplevelser av att behöva visa sin kropp. Stressen över att behöva visa sig offentligt kan trigga igång sjukdomen som då kan förvärras (Hölsken et al., 2021), och just stress är har bevisats vara en potent faktor (Yamauchi, 2022). Symtomen som är besvärande och påverkar patienternas dagliga liv i stor utsträckning (Kaaz et al., 2018) kan intensifieras vid stress. Då studier visar på att både depressiva symtom och stress kan ha samband med hur psoriasispatienter upplever sitt utseende kan det möjligtvis vara fördelaktigt att som sjuksköterska arbeta med självbild och självförtroende som omvårdnadsåtgärd för person med psoriasis. Att veta det egna värdet är grundläggande för patienter i hälsoprocessen (Eriksson, 1994).

Sjukdom och behandling kan ge upphov till smärta som i sig utgör ett lidande för patienten, den somatiska smärtan är ofta den som kopplas till lidandet vid sjukdom (Eriksson, 1994). Men människan kan även lida psykiskt och andligt, och Eriksson (1994) skriver att om sjuksköterskan brister i att se människan bakom sjukdomen kan det upplevas som kränkande av värdighet av patienten som vidare skulle medföra ett vårdlidande. För att kunna tillgodose adekvat omvårdnad krävs inte bara kunskap om sjukdomen utan sjuksköterskan måste även kunna inta ett holistiskt förhållningssätt (Mpfana et al., 2022).

Social påverkan av psoriasis

I resultatet framkom det att psoriasis påverkade det sociala livet (George et al., 2021; Lee et al., 2021; Ljosaa et al., 2020; Meneguín et al., 2020; Saeedinezhad et al., 2023; Snyder et al., 2022; Zhong et al., 2021; Taliércio et al., 2021). Personer med psoriasis valde att undvika eller helt avstå från sociala sammanhang och beskyllde sjukdomen för att berövas det sociala livet (George et al., 2022; Lee et al., 2023; Meneguín et al., 2020; Newi et al., 2022; Saeedinezhad et al., 2023; Snyder et al., 2022; Taliércio et al., 2021; Zhong et al., 2021). Samma känsla styrks i studien av Jankowiak et al. (2020). Studien beskriver hur rädslan för stigmatisering från samhället och hur känsligheten för vad andra ska säga eller tycka styr stora delar av det vardagliga livet.

Psoriasis påverkade även intima och sexuella relationer (George et al., 2021; Ljosaa et al., 2020; Snyder et al., 2021; Taliércio et al., 2021; Zhong et al., 2021). Detta finns även beskrivet i tidigare studie av Barisone et al. (2020) där deltagare uppger det som svårt att förhålla sig till sina utslag på kroppen vilket kan leda till psykisk stress och skam över kroppen. I försök till att dölja kroppen för andra undviks socialt umgänge och kroppskontakt. I samma studie beskrivs det att sjukdom och symtom kan påverka självförtroendet negativt vilket vidare kan påverka sociala relationer, och dåligt självförtroende kan vara en förklaring till att personer med psoriasis undviker sexuella relationer (Barisone et al., 2020). Även resultatet i studier av Zhang et al. (2021) och Bulat et al. (2020) visar på att psoriasis påverkar patienters sexuella relationer i stor omfattning där konsekvenserna inte bara kan leda till en minskad sexuell kontakt utan även till att relationer helt väljs bort. Genomgående i studierna av Barisone et al. (2020), Zhang et al. (2021) och Bulat et al. (2020) beskrivs den psykiska påverkan vara den största bakomliggande faktorn till varför personer med psoriasis väljer att avstå från sociala sammanhang, både vad det gäller social isolering och undvikande av sexuella relationer. Detta tydliggör korrelationen mellan symtom och det tydliga samband som ovanstående resultat visar på, att symtomen för psoriasis påverkar mer än bara personers yttre. Symtomen kan påverka en kedjereaktion där den fysiska, psykiska och sociala påverkan

går om varandra och var för sig påverkar personer negativt i deras vardagliga liv.

I litteraturstudien visar resultatet på att psoriasis har en stor påverkan på det vardagliga livet. Den individuella symtombilden har en stor betydelse för omvårdnaden av personer med psoriasis (Kaaz et al., 2018). Det är inte bara var på kroppen utan även hur mycket av kroppen som är drabbad som kan ge en vägledning i vilket omvårdnadsbehov som föreligger (Mpofana et al., 2022). För att kunna möta omvårdnadsbehovet finns det ett ökat behov av samarbete mellan flertalet professioner (Redmond, 2022). Det är därför viktigt att sjuksköterskan kan arbeta tvärprofessionellt. Att kunna samverka i team tillhör sjuksköterskans yrkeskompetensen (International Council of Nurses, 2021) och att kunna erbjuda en kontinuerlig och säker vård inger en känsla av trygghet för patienterna (SFS 2017:30).

Konklusion och Implikation

Det vardagliga livet påverkades i stor omfattning då personer med psoriasis relaterat till sina symtom blev begränsande både fysiskt, psykiskt och socialt. Smärta och klåda var de symtom som främst innebar en fysisk begränsning och var symtom som vidare bidrog till sömnsvårigheter. Sömnsvårigheter och besvärande hudstatus var ytterligare faktorer som påverkade det vardagliga livet, där torr och skör hud hade en begränsande påverkan på mobiliteten. Personer med psoriasis löpte större risk att drabbas av depression, och den egna skammen över sjukdomen gjorde att personerna valde bort socialt umgänge och isolerade sig.

Det föreligger ett stort behov hos personer med psoriasis av en personcentrerad vård. För all hälso- och sjukvårdspersonal föreligger det ett ansvar att inkludera patienter i den egna vården och att tillgodose en personcentrerad vård. Sjuksköterskor ska värna om patienter och tillämpa god omvårdnad. Psoriasis har en stor inverkan på det vardagliga livet för de personer som drabbas av sjukdomen. Det finns behov för forskning om hur personer med psoriasis upplever vården för att vidare kunna utveckla mer personcentrerade omvårdnadsinsatser.

Referenser

* = resultatartiklar

- Agarwal, K., Das, A., Das, S. & De, A. (2022). Impact of Psoriasis on Quality of life. *Indian Journal of Dermatology*, 67(4), 387 – 392.
https://doi.org/10.4103/ijd.ijd/_572_22
- Barisone, M., Bagnasco, A., Hayter, M., Rossi, S., Aleo, G., Zahini, M., Catania, G., Pellegrini, R., Dasso, N., Ghirotto, L. & Sasso, L. (2020). Dermatological diseases, sexuality and intimate relationships: A qualitative meta-synthesis. *Journal of Clinical Nursing*, 29(17 – 18), 3136 – 3153.
<https://doi.org/10.1111/jocn.15375>
- Belmontrapporten. (1979). Ethical Principles and Guidelines for the Protection of Human Subjects of Research. Hämtad 2 oktober, 2023, från <https://www.hhs.gov/ohrp/regulations-and-policy/belmont-report/read-the-belmont-report/index.html>
- Buchanan, P. (2016). Improving adherence to topical treatments: optimal patient consultation and supporting patient choice and self-efficacy. *Dermatological Nursing*, 15(3), 13–15.
<https://doi.org/10.12968/pnur.2016.27.9.442>
- Bulat, V., Situm, M., Azdajic Delas, M., Lovric, I. & Dediol, A. (2020). Study on the impact of psoriasis on quality of life: psychological, social and financial implications. *Psychiatr Danub*, 32(4), 553-561. ISSN: 0353-0503.
- Carlsson, S. & Eiman, M. (2003). *Evidensbaserad omvårdnad. "Studiematerial för undervisning inom projektet Evidensbaserad omvårdnad - ett samarbete mellan Universitetssjukhuset MAS och Malmö Högskola"* (Rapport 2003:2). Malmö: fakulteten för hälsa och samhälle, Malmö Högskola.
- Eriksson, K. (1994). *Den lidande människan*. (1a uppl). Liber.
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier: värderingar, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. (4e uppl). Natur och kultur.
- *George, C., Sutcliffe, S., Scheinmann, D., Mizara, A. & McBride, R. S. (2021). Psoriasis: The Skin I'm In. Development of a behaviour change tool to improve the care and lives of people with psoriasis. *Clinical and Experimental Dermatology*, (46), 888-895.
<https://doi.org/10.1111/ced.14594>
- Griffiths, E M C., Armstrong, W A., Gudjonsson, E J. & Barker, N W N J. (2021). Psoriasis. *The Lancet*, 397, 10281.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)32549-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)32549-6)
- Hedermann, L. T., Liu, X., Kang, N. C. & Husein, I. M. (2022). Associations between psoriasis and mental illness: an update for

- clinicians. *General Hospital Psychiatry*, 75, 30 – 37.
<https://doi.org/10.1016/j.genhosppsy.2022.01.006>
- Helsingforsdeklarationen. (2013). *World Medical Association Declaration of Helsinki: Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*. Hämtad 2 oktober, 2023, från
<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>
- Henricsson, M. (2017). Diskussion. I M. Henricsson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2a uppl., s. 111 – 132). Studentlitteratur.
- Higgins, E. (2021). Psoriasis. *Medicine*, 49(6), 361–369.
<https://doi.org/10.1016/j.mpmed.2021.03.005>
- Hill, B. & Mitchell, A. (2023). Psoriasis: overview, treatments and implications for nursing care. *British Journal of Nursing*, 32(10), 462–465. <https://doi.org/10.12968/bjon.2023.32.10.462>
- Hölsken, S., Krefting, F., Schedlowski, M. & Sondermann, W. (2021). Common Fundamentals of Psoriasis and Depression. *Acta Dermato Venereologica*. 101(11), 565.
<https://doi.org/10.2340/actadv.v101.565>
- International Council of Nurses. (2021). *Code of Ethics for Nurses*. Hämtad 4 oktober, 2023, från https://www.icn.ch/sites/default/files/2023-06/ICN_Code-of-Ethics_EN_Web.pdf
- Jankowiak, B., Kowalewska, B., Krajewska-Kulak, E. & Khvorik, D. (2020). Stigmatization and Quality of Life in Patients with Psoriasis. *Dermatol Ther (Heidelb)* 10, 285–296.
<https://doi.org/10.1007/s13555-020-00363-1>
- Kaaz, K., Szepietowski, C J. & Matusiak, L. (2018). Influence of Itch and Pain on Sleep Quality in Atopic Dermatitis and Psoriasis. *Acta Dermato Venereologica*, 99(2), 179 – 180.
<https://doi.org/10.2340/00015555-3065>
- Karlsson, E-K. (2017). Informationssökning. I M, Henricsson (Red.). *Vetenskaplig teori och metod – från idé till examination inom omvårdnad*. (2a uppl., s. 81–96). Studentlitteratur.
- *Kaur, R., Sharma, S., Das, K. & Naramg, T. (2022). Stress and Quality of Life in Psoriasis. *Nursing & Midwifery Research Journal*, 18(3), 147-156. <https://doi.org/10.1177/0974150X221085320>
- *Lee, L-L., Huo, A-P. & Chen, S-L. (2023). Experiences and coping behaviors of patients with psoriasis: a qualitative study. *Journal of Dermatological Treatment*, 34(1).
<https://doi.org/10.1080/09546634.2023.2193661>
- *Ljosaa, T M., Bondevik, H., Halorsen, J.A., Carr, E. & Wahl, A.K. (2020). The complex experience of psoriasis related skin pain: a qualitative study. *Scandinavian Journal of Pain*, 20(3), 491–498.
<https://doi.org/10.1515/sjpain-2019-0158>

- Loft, N., Nguyen, T T., Kristensen, L E., Thyssen P, J. & Egeberg, A. (2021). Disease burden, symptoms, and use of analgetics in patients with psoriasis with or without psoriatic arthritis: A cross – sectional study. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 83(3), 590 – 597. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2021.07.028>
- Lund Universitet. (2003). Bibliografiska databaser. *Scopus*. Hämtad 16 oktober, 2023, från <https://libguides.lub.lu.se/c.php?g=687595&p=4917693>
- *Meneguín, S., Aparecida de Godoy, N., Fernandes Pollo, C., Amante Miot, H. & de Oliveira, C. (2020). Quality of life of patients living with psoriasis: a qualitative study. *BMC Dermatology*, 20(22). <https://doi.org/10.1186/s12895-020-00116-9>
- Misery, L., Shourick, J. & Taieb, C. (2020). Prevalence and Characterization of Fatigue in Patients with Skin Diseases. *Acta Dermato – Venerreologica*, 100(18), 1–5. <https://doi.org/10.2340/00015555-3694>
- Mpofana, N., Griffiths Maitland, E C. & Dlova, C N. (2022). The Feasibility of an Interdisciplinary Approach of the Management of Psoriasis in South Africa. *Alternative Therapies*, 28(2), 58–64. ISSN: 1078–6791
- Mårtensson, J. & Fridlund, B. (2017). Vetenskaplig kvalitet i examensarbete. I M. Henricsson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2a uppl., s 421 – 438). Studentlitteratur.
- *Newi, A-L., Tsianakas, A., von Martial, S., Sommer, R. & Blome, C. (2022). How important is subjective well-being for patients? A qualitative interview of people with psoriasis. *Quality of Life Research*, 31, 3355–3363. <https://doi.org/10.1007/s11136-022-03189-w>
- Nowowiejska, J., Baran, A. & Flisiak, I. (2021). Mutual relationship Between Sleep Disorders, Quality of Life and Psychosocial Aspect in Patients with Psoriasis. *Frontier in Psychiatry*, 12, 674460. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.674460>
- Olejnik, M., Adamski, Z. & Dorocka – Bobkowski, B. (2023). Psoriasis: From antiquity to the present. *Indian Journal of Dermatology, Venerology and Lepraology*, 89, 149 – 153. https://doi.org/10.25259/IJDVL_1200_2021
- Onyeka, N., Maguire, A., Ross, E. & O'Reilly, D. (2020). Does psycical ill-health increase the risk of suicide) A census-based follu-up study of over 1 million people. *Epidemiology and Psychaiatric Sciences*, 29(140), 1 – 10. <https://doi.org/10.1019/S204576020000529>
- Pithadia, D., & Reynolds, K., Lee, E. & Wu, J. (2019). Psoriasis-associated cutaneous pain: etiology, assessment, impact, and management. *Journal of Dermatological Treatment*, 30(5), 435–440. <https://doi.org/10.1080/09546634.2018.1528330>

- Popenoe, R., Langius-Eklöf, A., Stenwall, E. & Jervaeus, A. (2021). A practical guide to data analysis in general literature reviews. *Nordic Journal of Nursing Research*, 41(4), 175–186.
<https://doi.org/10.1177/2057158521991949>
- Redmond, E. (2022). Psoriasis: Not just skin deep. *World of Irish nursing and midwifery*, 30(1), 57 – 59. ISSN: 2009 – 4264.
- Reid, C. & Griffiths E. M, C. (2020). Psoriasis and Treatment: Present and Future Aspects. *Acta Dermato- Venereologica*, 100, 3386.
<https://doi.org/10.2340/00015555-3386>
- *Saeedinezhad, F., Dahmardeh., Yaghoubinia, F. & Hossein Zehi Zamani, J. (2023). Exploring the Experiences of Patients with Psoriasis: A Phenomenological Study. *Medical - Surgical Nursing Journal*, 11(3). <https://doi.org/10.5812/msnj-135520>
- Sahin, E., Hawro, M., Weller, K., Sabat, R., Philipp, S., Kokolakis, G., Christou, D., Metz, M., Maurer, M. & Hawro, T. (2022). Prevalence and factors associated with sleep disturbance in adults with psoriasis. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, 36(5), 688 – 697. <https://doi.org/10.1111/jdv.17917>
- SFS 2014:821. *Patientlag*. Socialdepartementet. Hämtad 3 oktober, 2023, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientlag-2014821_sfs-2014-821/
- SFS 2010:659. *Patientsäkerhetslag*. Socialdepartementet. Hämtad 20 oktober, 2023, från <https://patientsakerhet.socialstyrelsen.se/lagar-och-foreskrifter/centrala-lagar/patientsakerhetslagen/>
- SFS 2017:30. *Hälso-och sjukvårdslag*. Socialdepartementet. Hämtad 3 oktober, 2023, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso-och-sjukvardslag-201730_sfs-2017-30/
- SFS 2018:218. *Lag med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning*. Justitiedepartementet L6. Hämtad 17 oktober, 2023, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2018218-med-kompletterande-bestammelser_sfs-2018-218/#K2
- SFS 2003:460. *Lag om etikprovning*. Utbildningsdepartementet. Hämtad 10 oktober, 2023, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460/
- SFS 2022:1250. *Lag om egen vård*. Socialdepartementet. Hämtad 17 oktober, 2023, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20221250-om-egenvard_sfs-2022-1250/
- *Snyder, M. A., Taliencio, L. V., Rich, E. B., Brandenberger, U. A., Webber, B. L., Beshay, P. A., Biber, E. J., Hess, R., Rhoads, L.W. J. & Secrets, M. A. (2022). Why so Blue? (Or Should I Say Red?)

Recognizing the Emotional Impact of Psoriasis on Patients and Family Members: A Qualitative Study. *Journal of Psoriasis and Psoriatic Arthritis*, 7(2), 60–66.

<https://doi.org/10.1177/24755303211069335>

- *Snyder, M. A., Taliercio, L. V., Webber, B. L., Brandenberger, U. A., Rich, E. B., Beshay, P. A., Biber, E. J., Hess, R., Rhoads, W. J & Secrest, M. A. (2021). The Role of Pain in the Lives of Patients with Psoriasis: A Qualitative Study on an Inadequately Addressed Symptom. *Journal of Psoriasis and Psoriatic Arthritis*, 7(11), 29–34. <https://www.doi.org/10.1177/24755303211066928>
- Socialstyrelsen. (2019). Nationella riktlinjer för vård vid psoriasis – Stöd för styrning och ledning. Artikelnummer 2019-3-11. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2019-3-11.pdf>
- *Taliercio, V., Snyder M, A., Webber B, L., Lagner U, A., Rich E, B., Beshay P, A., Ose, D., Biber E, J., Hess, R., Rhoads W. L, J. & Secrest M, A. (2021). The Distructivness of Itchiness from Psoriasis: A Qualitative Study of the Impact of a Single Symptom on Quality of Life. *Journal of Clinival and Aesthetic Dermatology*, 14(6), 42–48. PMID: 34804355. PMCID: PMC8594538
- World Health Organisation. (2016). *Global report on psoriasis*. Hämtad 10 oktober 2023, från https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/204417/9789241565189_eng.pdf?sequence=1
- Yamauchi, S. P. (2022). Optimizing Psoriasis Care: Key Advances for Current and Novel Therapies. *Journal of Managed Care Medicine*. 25(3), 48–53. ISSN:1094–1525.
- Yee, D., Kingston, P., Lee, K., Huang, M., Peterson, H., Korouri, E. & Armstrong, A. (2023). Shared decision-making and satisfaction with care in patients with psoriasis: A population-based study in the United States. *American Academy of Dermatology*, 89(5), 920–926. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2023.03.039>
- Yosipovitch, G., Misery, L., Proksch, E., Metz, M., Ständer, S. & Schmelz, M. (2019). Skin Barrier and Itch: Review of Mechanisms, Topical Management and Future Directions. *Acta Dermato – Venereologica*, 99(13), 1201 – 1209. <http://doi.org/10.2340/00015555-3296>
- Yu, J., Zhao, Q., Wang, X., Zhou, H., Hu, J., Gu, L., Hu, Y., Zeng, F., Zhao, F., Yue, C., Zhou, P., Li, G., Li, Y., Wu, W., Zhou, Y. & Li, J. (2022). Pathogenesis, multi – omics research, and clinical treatment of psoriasis. *Journal of Autoimmunity*, 133. <https://doi.org/10.1016/j.jaut.2022.102916>
- Zhang, X-j., Xu, H., Feng, L., Wang, D-q. & Wang, A-p. (2021). Exploring psychosocial adaption among people with chronic skin disease: A grounded theory study. *Nursing Open*, 8, 2673–2685. <https://doi.org/10.1002/nop2.823>

*Zhong, H., Yang, H., Mao, Z., Chai, X. & Li, S. (2021). Impact of moderate-to-severe psoriasis on quality of life in China: a qualitative study. *Health and Quality of Life Outcomes*, 19, 271.
<https://doi.org/10.1186/s12955-021-01902-w>

Bilaga A

Tabell 1: Sökordsöversikt

Rad	Sökord	Cinahl	PsycINFO	Scopus
1	Psoriasis	Psoriasis	Psoriasis	Psoriasis
2	Livskvalitet	Quality of life	Quality of life	Quality of life
3	Erfarenhet	Experience	Experience	Experience
4	Patient	Patient	Patient	Patient

Bilaga B

Tabell 2: Sökhistorik

Rad	Datum	Databas	Sökord/Limits/Booleska operatorer	Antal träffar	Lästa abstrakt	Resultat artiklar
1	2/10–23	PsycINFO	”psoriasis” AND ”patient” AND ”experience” Limits: 2020–2023; peer-reviewed; English language	9	4	1
2	2/10–23	PsycINFO	”psoriasis” AND ”patient” AND ”quality of life” Limits: 2020–2023; peer-reviewed; English language	17	4	1
3	2/10–23	CINAHL	MH ”psoriasis” AND ”patient” AND ”experience” Limits: Year 2020–2023; English language; All adults	63	21	2
4	2/10–23	CINAHL	MH ”psoriasis” AND ”patient” AND ”quality of life” Limits: Year 2020–2023; English language; All adults	84	75	2
5	2/10–23	Scopus	”psoriasis” AND ”patient” AND ”experience” Limits: Year 2020–2023; English language	440	127	5
6	2/10–23	Scopus	”psoriasis” AND ”patient” AND ”quality of life” Limits: Year 2020–2023; English language	27	0	0
					Totalt	11

Bilaga C

Tabell 3: Artikelöversikt

Artikel 1	Information om artikeln
Referens	George, C., Sutcliffe, S., Scheinmann, D., Mizara, A. & McBride, R. S. (2021). Psoriasis: The Skin I'm In. Development of a behaviour change tool to improve the care and lives of people with psoriasis. <i>Clinical and Experimental Dermatology</i> . 46. 888–895. https://doi.org/10.1111/ced.14594
Land	England
Databas	Scopus
Syfte	Syftet var att utforska och kommunicera erfarenheter av att leva med psoriasis och interagera med sjukvårdspersonal.
Metod	Kvalitativ metod
Urval	21 deltagare som genom ett meningsfullt tillvägagångssätt bidrog med en fördelning på karaktär som ålder, kön, etnisk bakgrund samt svårighetsgrad på psoriasis och hur länge de levt med sjukdomen.
Datainsamling	Individuella intervjuer som filmades och självskattade formulär fylldes i. I slutet av varje intervju, som varade ungefär 1 timme, tillfrågades deltagarna om de hade några råd de vill ge till sjukvårdspersonalen.
Dataanalys	Intervjuer spelades in och transkriberades ord för ord. Data analyserades med oberoende tematisk analys och en kvalitativ innehållsanalys utfördes för att identifiera kategorier och subkategorier.
Bortfall	Anges ej
Resultat/Slutsats	Både sjukvårdspersonal, anhöriga och patienterna själva hade lite kunskap om sjukdomen och hur den kan utvecklas. Just bristande kunskap inom sjukvården var av störst relevans då det vidare kunde leda till att sociala och psykologiska behov hos patienterna inte blev tillgodosedda. Patienterna var socialt isolerade och rädda för social exklusion relaterat till andras missförstånd kring sjukdomen.
Vetenskaplig kvalitet	70%. Grad II enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 2	Information om artikeln
Referens	Kaur, R., Sharma, S., Das, K. & NAramg, T. (2022). Stress and Quality of Life in Psoriasis. <i>Nursing & Midwifery Research Journal</i> . 18 (3). 147-156. https://doi.org/10.1177/0974150X221085320
Land	Indien
Databas	CINAHL
Syfte	Syftet var att bedöma nivån av stress och livskvalitet hos patienter med psoriasis.
Metod	Mixad metod
Urval	60 deltagare rekryterades. Deltagare som gav medgivande, 18 år eller äldre, sjukdomsduration längre än sex månader och med mer än 5% av kroppsytan påverkad av psoriasis inkluderades i studien. Deltagare med psykisk eller kognitiv svikt, språksvårigheter, eller led av andra dermatologiska åkommor exkluderades från studien.
Datainsamling	Data samlades in genom telefonintervjuer, intervjuerna varade i genomsnitt 30 minuter. I slutet av varje intervju ombads deltagarna att skicka in bilder på de drabbade områden för analys av en dermatolog.
Dataanalys	Dataanalys genomfördes med deskriptiv och interferentia statistik med SPSS version 20.0
Bortfall	Anges ej
Resultat/Slutsats	Resultatet visade på att 86,7% av deltagarna rapporterade måttlig nivå av stress. 65% av deltagarna beskrev att stress hade en måttlig effekt på livskvaliteten medan 35% rapporterade om stor eller mycket stor inverkan på livskvaliteten. Resultatet visade på en måttlig koppling mellan stressnivå och effekten på livskvalitet, ju högre nivå av stress desto mer effekt på livskvaliteten hos patienter som lever med psoriasis. Resultatet påvisade en stark koppling mellan nivå av stress och närvaro av ångest eller depression vilket indikerar att ju högre nivå av upplevd stress desto högre närvaro av ångest och depression hos patienter som lever med psoriasis.
Vetenskaplig kvalitet	Vetenskapligt granskad enligt Carlsson och Eimans (2003) granskningsmall till 85.4% och grad 1 i den kvalitativa mallen och 87.2% och grad 1 den kvantitativa mallen.

Artikel 3	Information om artikeln
Referens	Lee, L-L., Huo, A-P. & Chen, S-L. (2023). Experiences and coping behaviors of patients with psoriasis: a qualitativ study. <i>Journal of Dermatological Treatment</i> . 34 (1). https://doi.org/10.1080/09546634.2023.2193661
Land	Taiwan
Databas	Scopus
Syfte	Syftet var att undersöka erfarenheter och copingstrategier hos patienter med psoriasis.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	Inklusionskriterier var 18 år eller äldre, diagnostiserad psoriasis längre än 6 månader, nuvarande eller tidigare närvarande av moderate till svår psoriasis, att ge sitt samtycke till att delta i studien och att det inte fanns en pågående organisk eller mental sjukdom.
Datainsamling	Intervjuer indelade i två delar. Första delen fick deltagarna uppge demografiska och kliniska karaktärer, och i andra delen genomfördes semistrukturerade intervjuer ansikte till ansikte. Intervjuerna spelades in och transkriberades sedan ord för ord.
Dataanalys	Data analyserades med en kvalitativ innehållsanalys.
Bortfall	Anges ej
Resultat/Slutsats	Resultatet visade på tre huvudkategorier; ångest relaterat till symtom, psykologisk stress och hantering av psoriasis. Fjällande hud, plågsam klåda och komplex smärtproblematik framkom som de mest påfrestande symtomen att leva med. De objektiva symtomen patienterna levde med skapade känslor av skam, lågt självförtroende och låg självkänsla, depression och andra psykologisk problematik. Patienterna upplevde diskriminering och stigmatisering av samhället. Patienterna hade egna metoder för att kunna möta och hantera obekväma situationer som uppstod relaterat till deras sjukdom.
Vetenskaplig kvalitet	87%, Grad I enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 4	Information om artikeln
Referens	Ljoosa, T M., Bondevik, H., Halorsen, J.A., Carr, E. & Wahl, A.K. (2020). The complex experience of psoriasis related skin pain: a qualitative study. <i>Scandinavian Journal of Pain</i> . 20 (3): 491–498. https://doi.org/10.1515/sjpain-2019-0158
Land	Norge
Databas	Scopus
Syfte	Syftet var att på djupet undersöka hur patienter upplever psoriasisrelaterad smärta i huden och hur de genomlever det.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	13 deltagare. Inklusionskriterier var psoriasisdiagnos, nyligen (senaste veckan) upplevd hudsmärta, 18 år eller äldre samt vara flytande i norska. Exklusionskriterier var psykologiska och kognitiva begränsningar.
Datainsamling	En av författarna utförde individuella semistrukturerade intervjuer med deltagarna i avskild miljö.
Dataanalys	Intervjuerna var tematiskt analyserade med metoden Systematic Text Condensation (STC).
Bortfall	Anges ej.
Resultat/Slutsats	Tre huvudteman identifierades i studien; den komplexa smärtan i huden, hur smärtan i huden påverkar det dagliga livet och att kunna utstå smärtan i huden. Smärtan i huden beskrevs i studien var att huden kändes som ett enda öppet sår och att smärta från huden kunde skilja sig från vart på kroppen psoriasis var placerad och vilken typ av psoriasis patienterna hade. Smärtan påverkade patienternas fysiska funktion, med en hud som sprack och orsakade smärta vid aktivitet försämrade förmågan att förflytta sig eller utföra vardagliga aktiviteter. En del patienter använde en problem-fokuserad och distraherande sätt att närma sig smärtan för att kunna hantera den.
Vetenskaplig kvalitet	92%. Grad I enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 5	Information om artikeln
Referens	Meneguín, S., Aparecida de Godoy, N., Fernandes Pollo, C., Amante Miot, H. & de Oliveira, C. (2020). Quality of life of patients living with psoriasis: a qualitative study. <i>BMC Dermatology</i> . 20(22). https://doi.org/10.1186/s12895-020-00116-9
Land	Brasilien
Databas	CINAHL
Syfte	Syftet var att förstå varseblivning hos patienter med psoriasis i relation till livskvalitet samt identifiera eventuella aspekter som kan förbättra den.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	81 deltagare blev inbjudna att delta i studien. Inklusionkriterier var att deltagarna skulle vara diagnostiserade med psoriasis, 18 år eller äldre, av båda kön, och godkände sitt deltagande. Deltagare som rapporterade om emotionellt sårbara till att delta eller fortsätta sin intervju exkluderas.
Datainsamling	Två medicinska läkare samt en läkarstudent utförde semistrukturerade face to face-intervjuer med fem guidande frågor. Intervjuerna genomfördes individuellt, var bandade och genomfördes i enskild miljö.
Dataanalys	Data analyserades med Discourse of the Collectiva Subjects (DCS) -metoden.
Bortfall	Inga bortfall.
Resultat/Slutsats	Patienterna uppgav i studien att det var viktigt att få känna sig fysiskt och psykiskt frisk för att kunna uppleva en god livskvalitet. Att livskvalitet innebar att inte ha någon sjukdom, men vid närvaro av sjukdom skulle det finnas tillgängliga medel för att kunna hantera den. Sjukdomen påverkade livskvaliteten och patienter uppgav att den kom emellan allt i livet för dem. Vad som kunde bidra till att förbättra livskvaliteten var att få andra människor att förstå och kunna mer om sjukdomen för att inse att psoriasis inte smittar.
Vetenskaplig kvalitet	79%. Grad II enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 6	Information om artikeln
Referens	Newi, A-L., Tsianakas, A., von Martial, S., Sommer, R. & Blome, C. (2022). How important is subjective well-being for patients? A qualitative interview of people with psoriasis. (2023). <i>Quality of Life Research</i> . 31. 3355-3363. https://doi.org/10.1007/s11136-022-03189-w
Land	Tyskland
Databas	PsycINFO
Syfte	Syftet var att undersöka vikten av subjektivt välmående som ett resultat av psoriasisbehandling ur ett patientperspektiv.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	Patienter med psoriasis rekryterades från rehabiliteringscentra i Tyskland. Heterogen med hänsyn till kön, ålder, sjukdomens svårighetsgrad. Inklusionskriterier var diagnostiserad psoriasis, ålder 18 år eller äldre, tillräcklig kognitiv och språklig förmåga och skriftligt godkännande av deltagande.
Datainsamling	Semi-strukturerade telefonintervjuer.
Dataanalys	Första författaren transkriberade de inspelade intervjuerna och importerade materialet till NVivo 12 (QSR International, Doncaster, Australien). Induktiv innehållsanalys utfördes för att kunna få fram kategorier relevanta till syftet med studien.
Bortfall	2 bortfall.
Resultat/Slutsats	10 av 11 deltagare rapporterade att psoriasis påverkade deras subjektiva välbefinnande. Faktorer som tillgängligheten och möjligheten till effektiva behandlingar, stress och sjukdomsåterkomst ändrade sjukdomsstatus OCH subjektivt välbefinnande. Faktorer som förväntningar på ny behandling, fysisk aktivitet och interaktion med andra patienter i liknande sists som sig själv påverkade det subjektiva välbefinnandet men inte symtomen för sjukdomen. Vid behandling av psoriasis ansågs subjektivt välbefinnande vara ett gott tecken på att behandling hjälpte. Symtomrelaterade resultat vid behandling hade en motsvarande effekt på subjektivt välbefinnande.
Vetenskaplig kvalitet	87,5%. Grad I enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 7	Information om artikeln
Referens	Saeedinezhad, F., Dahmardeh., Yaghoubinia, F. & Hossein Zehi Zamani, J. (2023). Exploring the Experiences of Patients with Psoriasis: A Phenomenological Study. Medical - Surgical Nursing Journal. 11(3). https://doi.org/10.5812/msnj-135520
Land	Iran
Databas	CINAHL
Syfte	Syftet var att utforska erfarenheter hos patienter med psoriasis.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	Deltagare rekryterades via hudklinik på ett sjukhus i Iran. Deltagarna skulle vara diagnostiserade med psoriasis, och uttagningen av deltagare pågick tills det fanns 10 deltagare. Spridningen i urvalet tog hänsyn till att fördela jämt mellan kön, ålder, svårighetsgraden av psoriasis och utbildningsgrad.
Datainsamling	Individuella semistrukturella intervjuer som spelades in.
Dataanalys	Dataanalysen genomfördes med Colaizzi's sjustegsметод med MAXQDA software (version 10). Inspelade intervjuer transkriberades ord för ord som sedan lästes igenom flertalet gånger för att få en djupare förståelse för deras innebörd. Dataanalysen resulterade i 180 primära koder som delades in i tre huvudteman.
Bortfall	Anges ej.
Resultat/Slutsats	Det mest framträdande i resultatet visade på att det fanns en progression av sjukdomen som sjukvården inte tog på allvar. Bristen på förmåga att diagnostisera från sjukvårdens sida innebar stor stress för patienterna. Den felaktiga behandling de blev tilldelade innebar stor skada på andra vitala organ, istället för hjälp mot psoriasis. Att inte få rätt hjälp innebar mentalt och fysiskt lidande för patienterna. Läkemedel som gjorde mer skada än nytta, isolering på grund av osäkerhet och mental ohälsa tack vare sjukdomen rapporterades. Även rädsla för att sjukdomen skulle återkomma var vanligt.
Vetenskaplig kvalitet	88%. Grad I enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 8	Information om artikeln
Referens	Snyder, M. A., Taliercio, L. V., Webber, B. L., Brandenberger, U. A., Rich, E. B., Beshay, P. A., Biber, E. J., Hess, R., Rhoads, W. J & Secrest, M. A. (2021). The Role of Pain in the Lives of Patients with Psoriasis: A Qualitative Study on an Inadequately Adressed Symptom. <i>Journal of Psoriasis and Psoriatic Arthritis</i> . 7 (11). 29–34. https://doi.org/10.1177/24755303211066928
Land	USA
Databas	Scopus
Syfte	Syftet var att förstå kvaliteten och intensiteten av smärta relaterat till psoriasis samt hur den påverkade den dagliga funktionen för patienter med psoriasis.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	25 deltagare. Inklusionkriterier: diagnostiserad psoriasis, vara frisk nog att kunna delta i studien, att delge sitt medgivande samt kunna prata engelska.
Datainsamling	Tre fokusgrupper och fyra intervjuer där semi strukturerade intervjuer genomfördes. Både intervjuerna och fokusgrupperna bandades. Intervjuerna genomfördes enskilt.
Dataanalys	Det bandade innehållet transkriberades, kodades och analyserades enligt en systematisk innehållsanalys. Följande gjordes av två författare, oberoende av varandra, som använde NVivo 12 software för att hitta huvudteman.
Bortfall	36 bortfall.
Resultat/Slutsats	Resultaten gav fem huvudteman rörande smärta. 1) smärta beskrevs med intensiva beskrivningar av deltagarna; rå, krampande, brännande, för att ge några exempel. 2) faktorer som triggade smärtan; särskilda klädesplagg, skör hud och risk för infektion relaterat till intensivt kliande. 3) copingstrategier - för att kunna hantera den intensiva smärtan hittade flera av patienterna sätt att hantera den på. Tidskrävande hudvårdsrutiner, meditation och kontrollera triggers är några exempel. 4) emotionellt lidande; att sjukvårdspersonal inte alltid hade de mest effektiva lösningarna för deras problem innebar stort emotionellt lidande för patienter. 5) smärtan kunde ha stor inverkan på livskvaliteten och göra det dagliga livet svårt.
Vetenskaplig kvalitet	75%. Grad II enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 9	Information om artikeln
Referens	Snyder, M. A., Talirco, L. V., Rich, E. B., Brandenberger, U. A., Webber, B. L., Beshay, P. A., Biber, E. J., Hess, R., Rhoads, L.W. J., & Secrets, M. A. (2022). Why so Blue? (Or Should I Say Red?) Recognizing the Emotional Impact of Psoriasis on Patients and Family Members: A Qualitative Study. <i>Journal of Psoriasis and Psoriatic Arthritis</i> . 7(2): 60-66. https://doi.org/10.1177/24755303211069335
Land	USA
Databas	CINAHL
Syfte	Syftet var att förklara emotionella konsekvenser av psoriasis för patienter och deras familjemedlemmar.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	Patienter på besök hos din dermatolog fick frågan om de ville vara med, familjemedlemmar som deltog blev tillfrågade av sina anhöriga med psoriasis. Ett försök i att rekrytera deltagare med bred variation tog man hänsyn till ålder, kön, sexuell läggning samt svårighetsgraden av psoriasis.
Datainsamling	Semistrukturerade intervjuer som bandades och demografiska frågeformulär som deltagarna fyllde i på egen hand.
Dataanalys	Bandade intervjuer transkriberades och fördes samman med anteckningar gjorda i anslutning till intervjuerna. Tematisk analys genomfördes på samtliga transkriptioner.
Bortfall	Anges inte.
Resultat/Slutsats	Studien belyser hur skadande effekten av psoriasis är på det emotionella välmåendet och illustrerar vilka utmaningar patienter med psoriasis behöver gå till mötes genom egna inre konflikter, konsekvenser för familjen och dömandet av andra som inte förstår psoriasis och utmaningarna i att leva med det. Psoriasis påverkar patienterna emotionellt på flertalet sätt; sjukdomen själv, interaktioner med närstående, sjukvårdspersonal och försäkringspersonal samt socialt. Reaktionen från närstående och samhället var inte alltid positiva. I många fall kunde både familjemedlemmar, vänner och främlingar bli äcklade av patienterna och hur psoriasis fick dem att se ut.
Vetenskaplig kvalitet	83,3%. Grad II enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 10	Information om artikeln
Referens	Taliercio, V., Snyder M, A., Webber B, L., Lagner U, A., Rich E, B., Beshay P, A., Ose, D., Biber E, J., Hess, R., Rhoads W. L, J., & Secrest M, A. (2021). The Distructivness of Itchiness from Psoriasis: A Qualitative Study of the Impact of a Single Symtom on Quality of Life. <i>Journal of Clinival and Aesthetic Dermatology</i> . 14 (6). 42-48.
Land	USA
Databas	Scopus
Syfte	Syftet var att förstå den långvariga effekten klåda har på livet för de som lever med psoriasis och deras familjer.
Metod	Kvalitativ metod.
Urval	Sammanlagt 36 deltagare; 25 patienter med måttlig till svår psoriasis och 11 familjemedlemmar. Inklusionskriterier; 18 år eller äldre, engelsktalande och rekryterade från University of Utah Health Psoriasis Clinic. Familjemedlemmarna var partners, föräldrar, barn och syskon – alla levde under samma tak som sin anhörig med psoriasis.
Datainsamling	Genom tio semi-strukturerade intervjuer och fem fokusgrupper som alla ljudinspelades.
Dataanalys	Data som erhöles i fokusgrupper och intervjuer analyserades tematiskt med innehållsanalys och resultat delades in i kategorier.
Bortfall	25 bortfall.
Resultat/Slutsats	Klåda framkom som det symtom som påverkade de som lever med psoriasis och deras familjemedlemmar mest. Tre teman framkom vid innehållsanalysen som var relaterat till klådan; 1) triggers för klåda - klimatet, livsstilsaktiviteter och emotionell stress var faktorer som triggade klådan. 2) fysiska konsekvenser av klådan - kliande av utsatta områden som kunde leda till sår och lösa hudflagor. Humöret blev mer instabilt till följd av klådan. Pinsamheten som kliandet kunde innebära gjorde att patienter gärna isolerade sig och undvek intima relationer. Var klådan mycket svår kunde den påverka sömnen negativt. 3) prevention och behandlingsstrategier för att mildra klådan - många deltagare i fokusgrupperna belyste vikten av att arbeta preventivt för att undvika klådan. Detta innebar ofta en fullgod hudvårdsrutin, något som både patienter och anhöriga kunde utföra.
Vetenskaplig kvalitet	79%. Grad II enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.

Artikel 11	Information om artikeln
Referens	Zhong, H., Yang, H., Mao, Z., Chai, X. & Li, S. (2021). Impact of moderate-to-severe psoriasis on quality of life in China: a qualitative study. <i>Health and Quality of Life Outcomes</i> . 19(271). https://doi.org/10.1186/s12955-021-01902-w
Land	Kina
Databas	PsycINFO
Syfte	Syftet var att undersöka hur psoriasis påverkar livskvaliteten hos patienter med måttlig till svår psoriasis.
Metod	Kvalitativ metod
Urval	22 deltagare rekryterades till att delta i studien. Inklusionskriterier var att deltagarna skulle vara diagnostiserade med måttlig till svår psoriasis och att de skulle vara 18 år eller äldre. Patienter som hade psoriasisartrit och de som var inkluderade i andra studier exkluderades.
Datainsamling	De som genomförde intervjuerna hade lång erfarenhet av psoriasis och genomgått utbildning i att genomföra kvalitativa undersökningar. Intervjuerna genomfördes man mot man i enskild miljö.
Dataanalys	Alla intervjuer transkriberades ord för ord. Tematisk analys genomfördes sedan för att analysera data och för att kategorisera kategorier med tillhörande underkategorier.
Bortfall	Två bortfall.
Resultat/Slutsats	Fem huvudteman framkom; "symtom, symtomhantering och smärta"- smärta och klåda var de främsta symtomen där smärta var det symtom som hade starkast påverkan på livskvaliteten. "Funktion och aktiviteter i det dagliga livet"- smärtan och klådan som uppstod vid psoriasis innebar att patienterna inte kunde utföra dagliga aktiviteter då symtomen ledde till minskad mobilitet och oförmåga att utföra vissa rörelser. "Psykologisk påverkan"- den mentala hälsan påverkades i den grad att risken för depression och ångest ökade. "Social påverkan" - sjukdomen innebar för många att de kände att de behövde isolera sig. De klarade inte av de blickar som andra gav dem när de visade sig bland folk. Sjukdomen innebar även en sexuell begränsning för många av patienterna. "Anställning och finansiering" - psoriasis innebar svårigheter att jobba vilket i sin tur påverkade patienternas inkomst negativt. Sjukdomen påverkade produktiviteten som i sin tur påverkade chansen att få jobb.
Vetenskaplig kvalitet	81%. Grad I enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitativa granskningsmall.